

romàniques; i cf. *bidentare* 'treballar amb *bidens*, en glossaris' etc. Almenys de *tridens* 'de tres puntes', i del seu plural TRIDENTIA hi ha molta descendència romànica: cat. *triença* 'espècie de força de tres puntes', documentat en el Ross. des del S. XIV, i avui molt viu a Urgell etc.: justament amb derivat *triençar* a Menàrgues, que és ben prop de *Bença* (DECat III, 66.15, VIII, 785a19, 12 ss.).

L'aplicació al terreny es pot justificar vàriament, en particular per designar una bifurcació de camins, com-¹⁰ parant-ne els dos braços als dos pollegons del *bidens*. *Bença* ha de ser molt prop del lloc on el camí de La Sentiu s'esbrancava del vell camí ral d'Artesa a Balaguer.

Per estar segurs d'aquesta etimologia convindria ver-¹⁵ificar la lliçó *Beença* amb dues *ee* en els dos textos on l'hem vista (justament queda algun dubte en la de 1295-99) i ara no puc verificar ni aquesta ni la que he copiat de 1313.

Si una (o totes dues) fallés, la nostra conjectura²⁰ trontollaria. Es dona el cas que hi ha altra etimologia ben sostenible: lligar-ho amb el NP germànic *Benzo* que va ser usual a Cat.: un *Benzo* signa a Terrassa un doc. de 1002 (BABL VII, 396). Es tracta d'un dels nombrosíssims hipocristics en -ZO, -ZA, que es formaren en les llengües germàniques antigues, gòtic sobretot, com *Witiza*, *Engilza*, *Egiza* etc.; junt amb la forma -za hi havia -zo (sigui com a femení gòtic, o com a masculí en fràncic): trobem p. ex. *Orizo* en Först. (210) i documentat a Cat. a. 993 (Aebischer, *Onom.*³⁰ *Cat.*, § 3); i jo tinc nota junt amb *Ilizo Iliza*; aquesta -z- ha restat de vegades sorda en noms catalans (cf. *Guixà*); com a primer component consta BEN- en bastants noms (24 en Först., 34) més altres si hi sumem *Bain-*, *Ban-*, *Band-*, *Bin-*, que fàcilment s'hi compli-³⁵quen. També, doncs, atenguem a aquesta possibilitat etimològica, mentre no puguem comprovar més plenament la *ee* doble en les dues o més mencions medievals.

Si bé ho recordo, entre els derivats de BAND- (amb⁴⁰ -IN, cf. Först. 1139 i Aeb., § 2) és conegut un BÄNDIN. Hi ha una pda. *Bendina* (entre Lloret-Tossa) que deu venir d'aquest nom i que es repeteix en el nom del «ruisseau *Bendine*» te. Mayreville c^o Belpech.: Sa-⁴⁵barthès, *Di. Top. Aude*. Amb *Bentinell* (Vilamarxant) no sembla enllaçable.

Bendina, apèndix a. *Bença Bendinat* (Mall.), V. vol I, 125-126 *Bendix*, V. *Bèlgida Bendris*, V. *Benadressa Bene*, V. *Bien(s) Beneito*, V. *Benet*⁵⁰

BENEIXAMA

Poble vora el Vinalopó, entre Ontinyent i Biar.⁵⁵
PRON. MOD.: *beniśáma*, a Alcoi, Albaida etc., 1935, J. G. M. i Barnils (*Mundart von Alacant*); id. a Ontinyent i Fontanars 1963 (xxxii, 113.11, 122.10, 11). *Benixama* (MGadea, *T. del Xè* II, 66; Amades, *Geogr. Pop.*, 93).

DOC. ANT. Ja figura sovint en el *Rept.*: *Benixama* en una donació de Bocairent (p. 394); *Benixamar* cases i terres prop de la torre de Negret (340, 491), i a la p. 491, on Chabàs entén que és un lloc de cap a la vall d'Aibaida (de la qual és continuació la de Beneixama); un *Benexamar* citat a la p. 475, i no localitzat, potser ja no és el nostre (cf. noms com *Benaxar*, supra), però la *Torre de Negret* havia estat un vt. dependent de Beneixama (en ruïnes, SSiv. avui, i ja en temps d'Escolano); SSiv. (p. 101) cita doc. de 1255 relatiu a *Benixamen* i *Almizra*; 1258: *Benixamen* te. d'*Almizra* (Mtz.Fdo. I, 154); 1276: *Benixama* (J. G. M. en l'A.C.A., reg. 19, f° 16); i SSiv. cita del mateix any un doc. d'aquest lloc, que el situa «prope *Almiseranum*»; 1459: «vall de *Benexama*» en un doc. de 1459 que lleigeixo (1963) a l'arxiu de Biar (xxxvi, 5.24). La cita de l'any 1255 és del tribut que Jaume I imposà per valor de 500 sous, conjuntament a *Benixamen* i *Almizra* (*El Arch.* I, 248).

Segons *EEMCA* (III, 272) se li atorgà fur de València l'a. 1280, i segons Mtz.Fdo. figura junt amb *Almizra* en un doc. de 1261, però la grafia -j- (*Benejama*) amb què s'ha imprès en aquests dos textos, no és més que un cas de l'escandalós i abusiu canvi que els publicadors toleraven als impressors. Diu SSiv. que sempre hi hagué cristians des de la Conquesta (potser només fundant-se en la pica baptismal que el bisbe hi féu posar en el castell a. 1341); que el 1448 el rei li atorgà valuoses distincions, i que el 1574 fou ane-⁵⁰xada l'església a la de Biar, i segregada amb parròquia pròpia el 1576.

Benixamen taxat per 500 sous per Jaume I, a. 1255 (*El Arch.* I, 248). Però és notable que *Beneixama* no⁵⁵ figurei en els censos del S. XVI, ni en el de 1609 ni en l'avaluació governativa de c. 1600.

ETIM. Tothom ha vist que ve de l'àrab. Que Oliver-Asín (86) digui que ve de l'àr. *bāni ġamā'a* «nombre de família» només prova la cínica ignorància de la llengua del país en què viu aquest erudit, perquè fins sembla que no sap que *x* i *j* són fonemes inconfusibles, i no sols en àrab i en català sinó en totes les llengües hispàniques, àdhuc en el cast. anterior al S. XVII; també és xocant, però, que *AlcM* ho reprodu-⁶⁰ueixi sense recusa.

Que vingui d'un NP és versemblant. No hi ha ob-⁶⁵jecció ferma contra el supòsit que és d'un nom de l'arrel *š-ḥ-m* 'ser gras' o 'greixós, polpós', pertanyent a l'àrab general, a l'hispanic etc.: *šahm*, *šaham* «pinguedo» (RMa 523, 422.2f) «gordura, por grassa», «grassa de lo cevado» *PAlc*; també és popular l'adjectiu *šāḥmī* «graisseux» (Boqtor), «pulpeux» en Ibn Al-Baitar (Dozy, *Suppl.* I, 782); i prenent sentit de color: «turquesado» (*PAlc*, 417.5); aquest adjectiu en efecte, s'ha usat com a NP: *šahmī* a Algèria (*GG Alg.*). En els adjectius en -i que segons la norma clàssica s'accentuaven en la final, l'accent solia recular en parlar vulgar a la síl·laba anterior quan aquesta era llarga o tancada.¹

L'ètimon de *Beneixama* degué ser, per tant, *Bāni-*⁶⁰ o (*I*)*ben āš-šahmī* 'fill(s) del Gras'. El resultat *Beni-*